

2. Герменевтика сформувала деякі моделі вирішення юридичної справи – методологічні та пізнавальні прийоми, що діють шляхом взаємного уточнення і конкретизації знань про фактичні та правові аспекти правильного вирішення юридичної справи.

3. Герменевтика сформулювала поняття інтерпретації права як особливого різновиду пізнавальної діяльності, супутнього процесу людського буття в правовій сфері суспільного життя. Даний погляд може збагатити наші уявлення і допомогти по-новому поглянути на традиційні проблеми інтерпретації права.

Список використаної літератури:

1. Бернюков А. М. До питання про співвідношення юридичної та філософської герменевтики / А. М. Бернюков // Європейські перспективи. – 2015. – С. 187–192.
2. Дудченко В. В. Легітимність і легальність: проблеми співвідношення [Електронний ресурс] / В. В. Дудченко // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.apdp.in.ua/v26/09.pdf>
3. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике / Пер. С фр. и вступит. ст. И. Вдовиной / П. Рикер. – М. : КАНОН-пресс-Ц; Кучково поле, 2002. – 624 с. (Серия «Канон философии»).

Ключові слова: герменевтика, герменевтичне коло, інтерпретація, тлумачення, інтерпретація права.

Ключевые слова: герменевтика, герменевтический круг, интерпретация, толкование, интерпретация права.

Key words: hermeneutics, hermeneutic circle, interpretation, interpretation of law.

АРАКЕЛЯН РАЗМІК МІНАСОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

МОРАЛЬНІСТЬ ТА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ЛЕГІТИМНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ

Зазвичай, коли говорять про державний примус, завжди згадують про законність, обґрунтованість, та відповідність процедурі, як його обов'язкові критерії. Йдеться про очевидні критерії, закріплені в законі. Однак, легітимність державного примусу визначається відповідністю не тільки букві, але й духу закону, який спирається на існуючі в суспільстві ідеали справедливості і моралі.

Справедливість в повсякденному розумінні визначається через спеціальну по відношенню до моральності категорію неупередженості, а з позиції філософії – як моральна санкція, спосіб обґрунтування

розподілу між індивідами вигід і тягарів при спільному існуванні в рамках єдиного соціального простору [5, с. 66]. Категорія справедливості є більш конкретною і містить в собі недвозначну вказівку на регламентацію асиметричних відносин між суб'єктом і об'єктом примусу. Тому її активно використовують в своїй аргументації багато сучасних дослідників. До обставин, що дозволяють визнавати конкретний акт примусу справедливим, належать відповідність негативних наслідків примусу суспільної небезпеці вчиненого діяння, тобто застосування до оцінки застосування заходів державного примусу критерію пропорційності, що відображає вимогу справедливості примусу.

Реалізація державної влади в формі державно-правового примусу повинна здійснюватися з урахуванням його співвідношення (пропорційності) з тією небезпекою для держави, суспільства, чи окремого громадянина, якій запобігає державний примус. Вплив влади в формі державно-правового примусу не повинен бути надмірним, тобто не допускати надмірної жорсткості по відношенню до особи, яка піддається примусу, або занадто м'яким. По-перше, як перше, так і друге не відповідає справедливості – родовий категорії для пропорційності в досліджуваному значенні. По-друге, як перше, так і друге здатне ініціювати у суспільства в цілому, суб'єкта та об'єкта примусу делегітимізаційні тенденції у ставленні до держави через незадоволеність її функціонуванням (порушенням прав і свобод окремої особи, необґрунтовано жорстокі засоби примусу, надмірну жорсткість державного впливу у формі державного примусу, або навпаки, порушення прав більшості у суспільстві через надмірно м'які заходи примусу, які не забезпечують достатнього впливу, спрямованого на захист державного, суспільного, чи особистого інтересу. Такі тенденції можуть призвести до послаблення держави та руйнації її інститутів, що потягне за собою і відсутність справедливості для суспільства [4, с. 125].

В принципі, ідея про обмеженість державного примусу вимогами справедливості походить від запропонованого ще Ш. Монтеск'є принципу економії репресії, сутність якого полягає у взаємозалежності інтенсивності державного примусу і обставин справи у всій повноті, яка встановлюється з урахуванням чинних у даному суспільстві моральних ідеалів [1, с. 56].

На нашу думку, є вірним вважати відповідність важливою умовою, що дозволяє відмежовувати припустимий державно-правовий примус від неприпустимого. Разом з тим, структурним елементом справедливості як критерію допустимості державно правового примусу є обґрунтованість його застосування. Остання визначається як обумовлена легітимністю держави наявністю права діяти від імені всього суспільства для досягнення поставлених цілей, або, іншими словами, уповноваження держави суспільством на реалізацію державно-правового примусу [3, с. 6].

З наведеного випливає, що, зрештою, міру державного примусу при реалізації державних правових політик визначає не держава, а суспільство. Відсутність прямого чи непрямого уповноваження

держави на застосування державного примусу з боку суспільства тягне за собою неправомірність такого примусу, і неприпустимість його в правовій державі. Однак, такий критерій слід розуміти широко, включаючи повноваження держави не тільки як сам факт наявності у держави делегованого їй суспільством права на державний примус, а й підстави, та порядок застосування державного примусу, його зміст. Останні, своєю чергою, мають ґрунтуватися на праві, розвиток якого відображає поточний стан суспільного розвитку. В цьому сенсі справедливність державного примусу набуває нового зв'язку з вимогами моральності. Щодо цього Л. І. Каленіченко зазначає, що легітимність державного примусу «полягає у ставленні суспільства та світового співтовариства до державної влади як такої, та до застосовуваних нею примусових заходів. При цьому, легітимна влада й державний примус завжди вимагають легалізації, проте не будь-які легалізована влада та заходи державного примусу є легітимними» [2, с. 24].

Список використаної літератури:

1. Денисова Т. А. Санкції та покарання в новому Кримінальному кодексі України: програмні настанови та їх реалізація. *Актуальні проблеми кримінального права*. 2019. Вип. 2. С. 54–58.
2. Каленіченко Л. І. Поняття та ознаки державно-правового примусу. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 3. С. 21–30.
3. Ортинський В. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки, 2018. № 889, випуск 17. С. 4–10.
4. Рябчук М. Специфічна сила «слабкої держави»: інституціоналізація авторитаризму в пострадянській Україні. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. Вип. 4. С. 105–126.
5. Тобота Ю. А. Поняття та критерії «справедливого судового розгляду» у рішеннях Європейського суду з прав людини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2013. № 1086, Вип. 2. С. 65–68.

Ключові слова: справедливість, моральність, державний примус, моральність права, критерії державного примусу.

Ключевые слова: справедливость, моральность, государственное принуждение, моральность права, критерии государственного принуждения.

Key words: justice, morality, state coercion, morality of law, criteria of state coercion.

ІВАНКОВА ВІКТОРІЯ ОЛЕКСІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

РЕЦЕПЦІЯ ТА ПРАВОВИЙ ДОСВІД: ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ

Процеси, які відбуваються, на цей момент в Україні, підтверджують необхідність вивчення та вдосконалення законодавства, особливо з тих питань, які стосуються права. Така необхідність виникає, через розмаїття поглядів та надалі складність вибору орієнтирів нормотворчості у різних галузях. Більшість європейських країн вже пройшли цей складний етап свого розвитку, тому звернення до їх досвіду – це важливий етап у формуванні законодавства нашої країни.

Досить популярною категорією, яку використовують для імплементації в національне законодавство є «рецепція». Дане поняття досить широко розглянуто, але й досі виникає багато непорозумінь через багатоманітність та багатогранні категорії рецепції. Найбільш поширеними є такі тлумачення терміну «рецепція»:

- право, що було елементом певної культури, яка вже не існує на цей час та не залишила за собою наступників;
- правові запозичення, передові ідеї та інші особливості;
- «юридико-технічне запозичення»;
- запозичення, пов'язане із законодавчою політикою (наприклад, створення судів у справах неповнолітніх);
- інституційне запозичення (наприклад, умовне засудження, як сурогат режиму пробації послідовно сприйнято з технічними модифікаціями багатьма країнами)» [3].

Досить широкий спектр розумінь зумовлює необхідність доречного застосування категорії рецепції, тому розглянемо більш детально різницю та схожість з категорією правовий досвід.

Як зазначають дослідники, рецепція, «...будучи елементом загального процесу відродження відійшовшої високої цивілізації, полягає у впливі права, як її елемента, на менш розвинену правову систему, що формується у новій культурі» [1, с. 122]. Таким чином право, яке існувало в стародавні часи, пристосовують до нині діючої правової системи.

Ж. Карбоньє, описуючи рецепцію як особливу форму акультурації, вжив інший термін – «культурна мутація» [2, с. 198–201], чим підкреслив його характерну рису змінюваності при застосуванні у чинній правовій системі. До цього дотичний правовий досвід, який є мало дослідженою категорією. Як зазначає С. М. Скуріхін, «...правовий досвід розглядається в якості певної соціально-правової пам'яті народу. Розгляд правового досвіду в такому ракурсі властивий, перш за все, представникам позитивізму в юриспруденції» [5, с. 225]. Важливим аспектом в розумінні рецепції є те, що вона викликається до життя